

Дотичний простір і диференціал

Нехай M - k -мгний многовид, $k \geq 1$, $n = \dim M$.

деф. Дотичним вектором M в $p \in M$ будемо називати відображення

$$\nu : \left\{ \begin{array}{l} \text{карти } (U, \varphi) \text{ з} \\ \text{мгної структури } M \\ \text{такі, що } p \in U \end{array} \right\} \rightarrow \mathbb{R}^n$$

таким, що якщо $\nu((U, \varphi)) = (\nu^1, \dots, \nu^n)$, а $\nu((\tilde{U}, \tilde{\varphi})) =$

$(\tilde{\nu}^1, \dots, \tilde{\nu}^n)$, то $\forall \bar{i} = \overline{1, n}$

$$\tilde{\nu}^{\bar{i}} = \left(\sum_{\bar{j}=1}^n \frac{\partial \tilde{x}^{\bar{i}}}{\partial x^{\bar{j}}} (p) \right) \nu^{\bar{j}}$$

де $\tilde{\nu}^{\bar{i}}$ не
число

(*)

де $(x^1, \dots, x^n), (\tilde{x}^1, \dots, \tilde{x}^n)$ - локал. коорд. що відгн.

(U, φ) і $(\tilde{U}, \tilde{\varphi})$ відповідно, а $\frac{\partial \tilde{x}^{\bar{i}}}{\partial x^{\bar{j}}} (p) := \frac{\partial (\tilde{\varphi} \circ \varphi^{-1})^{\bar{i}}}{\partial x^{\bar{j}}} (\varphi(p))$

часткові похідні відображень переходу.

Лем. Тоді $(\tilde{\varphi} \circ \varphi^{-1})(x^1, \dots, x^n) = (\tilde{x}^1(x^1, \dots, x^n), \dots, \tilde{x}^n(x^1, \dots, x^n))$

Лем. 3 (*) випливає, що значення $\mathcal{V}$ достатньо задати в
(при цьому значення в $\mathcal{V}$ при карт узгоджені за правилом (*)) - Вопр. 1 -
одній карті, і зокрема, якщо це значення $= 0$ в одній
карті, то $= 0$ і $\forall$ інших (і в цьому випадку мимовісно $\mathcal{V} = 0$)

Лем. Лінійні операції над дотичними векторами в P
задаються наступним чином:

$$(\mathcal{V} + \mathcal{W})(u, \varphi) := \mathcal{V}(u, \varphi) + \mathcal{W}(u, \varphi),$$

$$(\lambda \mathcal{V})(u, \varphi) := \lambda \cdot \mathcal{V}(u, \varphi),$$

де $\mathcal{V}, \mathcal{W}$ - дот. вектори в P , $\lambda \in \mathbb{R}$, (u, φ) - карта з $p \in U$.

Лем. В силу лінійності (*) $\mathcal{V} + \mathcal{W}$ і $\lambda \mathcal{V}$ - також
дотичні вектори в P (коректно визначені).

Сол. Дотичні вектори в P утворюють векторний простір
(підпростір у просторі всіх відображень з підскаби
карт в околі P у $\mathbb{R}^n$)

Лем. Цей простір зветься дотичним простором (до) M у

p і позначається $T_p M$.

Ех. Нехай $\chi \in C^k(M, \mathbb{R}^{n+q})$, $q \in \mathbb{Z}_+$, $p \in M$, (U, φ) -карта з $p \in U$ і лок. коорд. $(u^1, \dots, u^n)$.

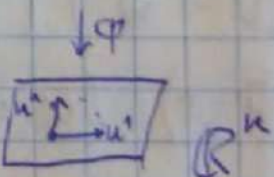
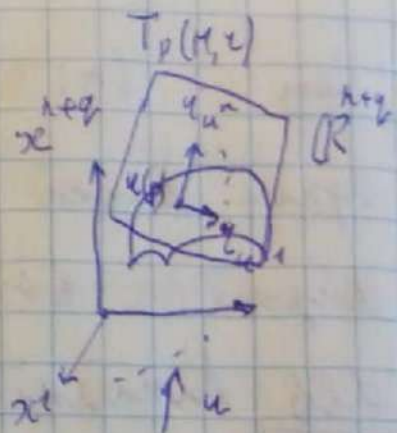
Тоді $\text{id} \circ \chi \circ \varphi^{-1} = \chi \circ \varphi^{-1}$ - лок. задання χ :
 $(u^1, \dots, u^n) \mapsto (x^1(u^1, \dots, u^n), \dots, x^{n+q}(u^1, \dots, u^n))$.

Позначимо

$$\chi_{u^i}(p) := \frac{\partial(\chi \circ \varphi^{-1})}{\partial u^i}(\varphi(p)) = \left(\frac{\partial x^1}{\partial u^i}(u_0^1, \dots, u_0^n), \dots, \frac{\partial x^{n+q}}{\partial u^i}(u_0^1, \dots, u_0^n) \right)$$

де $(u_0^1, \dots, u_0^n) = \varphi(p)$ - координати p ($\chi_{u^i}(p) \in \mathbb{R}^{n+q}$).

Будемо розглядати такі χ , для яких $\forall p \in M$ і $\forall$ карти (U, φ) в околі p вектори $\{\chi_{u^1}(p), \dots, \chi_{u^n}(p)\}$ лінійно незалежні в $\mathbb{R}^{n+q}$. У цьому випадку χ зветься регулярним (або зануреним), а пара (M, χ) - підмноговидом у $\mathbb{R}^{n+q}$ (насаме ми дамо відповідні загальні означення). Наприклад, при $n=2$, $q=1$ це означає

еквівалентна $[\chi_{u^1}(p), \chi_{u^2}(p)] \neq 0$. } закл. Внаслідок того
також еквівалентна умові член $\left(\frac{\partial x^a}{\partial u^i} (\varphi(p)) \right)_{\substack{a=\overline{1,n} \\ i=1,n}} = n$
(м-ця Якобі лок. задання χ).

Нехай тепер $p \in U \cap \tilde{U}$, де $(\tilde{U}, \tilde{\varphi})$ - якась інша карта
з лок. коорд. $(\tilde{u}^1, \dots, \tilde{u}^n)$. Тоді $\forall \quad i = \overline{1, n}$

$$\chi_{\tilde{u}^i}(p) = \frac{\partial (\chi \circ \tilde{\varphi}^{-1})}{\partial \tilde{u}^i} (\tilde{\varphi}(p)) = \frac{\partial (\chi \circ \varphi^{-1} \circ \varphi \circ \tilde{\varphi}^{-1})}{\partial \tilde{u}^i} (\tilde{\varphi}(p)) = \left[\begin{matrix} \text{похідна} \\ \text{непрерывно} \\ \text{функції} \end{matrix} \right]$$

$$= \frac{\partial (\chi \circ \varphi^{-1})}{\partial u^j} (\varphi(p)) \frac{\partial (\varphi \circ \tilde{\varphi}^{-1})^j}{\partial \tilde{u}^i} (\tilde{\varphi}(p)) = \frac{\partial u^j}{\partial \tilde{u}^i} (\tilde{u}_0^1, \dots, \tilde{u}_0^n) \cdot \chi_{u^j}(p)$$
 де $(\tilde{u}_0^1, \dots, \tilde{u}_0^n) = \tilde{\varphi}(p)$ - нові координати p , і $\left(\frac{\partial u^j}{\partial \tilde{u}^i} (\tilde{\varphi}(p)) \right)_{i,j=1}^n$ -

м-ця Якобі відобр. переходу $\varphi \circ \tilde{\varphi}^{-1}$ у $\tilde{\varphi}(p)$. Оскільки це
відобр. - диффеоморфізм, ця м-ця не вироджена. Тому
система $\{ \chi_{\tilde{u}^1}(p), \dots, \chi_{\tilde{u}^n}(p) \}$ також лін. незалежна
(тобто умову регулярності достатньо перевірити в
одній карті), і лінійна оболонка

$\text{span} \{ \chi_{u^1}(p), \dots, \chi_{u^n}(p) \} = \text{span} \{ \chi_{u^1}(p), \dots, \chi_{u^n}(p) \}$ —
 залежить лише від (M, ϵ) і p . Назвемо цей
 підпростір $\mathbb{R}^{n+q}$ $T_p(M, \epsilon) := \text{span} \{ \chi_{u^i}(p) \}_{i=1}^n$ дотичним
 підпростором (M, ϵ) у p . Відповідний афінний
 підпростір, що проходить через $\chi(p)$, назвемо аф.
 дотичним підпростором (M, ϵ) у p . Поді $\{ \chi_{u^i}(p) \}_{i=1}^n$ — доп. базис.

Для $M = (a, b) \subset \mathbb{R}$ і кривої $\gamma = \delta \in C^k((a, b), \mathbb{R}^{n+q})$
 $\chi_t(t_0) = \delta'(t_0) = ((\delta^1)'(t_0), \dots, (\delta^{n+q})'(t_0))$ — дотичний вектор,
 і умова неперпендикулярності означає $\delta'(t_0) \neq 0 \ \forall t_0 \in (a, b)$.
 Поді $T_{t_0}((a, b), \delta)$ — це пряма, паралельна до $\delta'(t_0)$,
 а відп. аф. підпростір — дотична до δ у $\delta(t_0)$.

Зауважимо, що $\chi_{u^i}(p)$ — це дотичний вектор до
 кривої $t \mapsto (u_0^1, \dots, t, \dots, u_0^n) \xrightarrow{\chi \circ \varphi^{-1}} (x^1(u_0^1, \dots, t, \dots, u_0^n), x^{n+q}(u_0^1, \dots, t, \dots, u_0^n))$
 (i -та координатна лінія (M, ϵ) у відп. лок. коорд.)

$\gamma(t_0) = u_0$. Кожна крива $\gamma \in C^k((a, b), M)$ — крива в M .
 Тоді $\psi \circ \gamma \in C^k((a, b), \mathbb{R}^{n+q})$ (за композиційних властивостей) —
 крива в $\mathbb{R}^{n+q}$. Кожна $\gamma(t_0) = p$. Тоді лок. задання
 $\gamma: (\varphi \circ \gamma)(t) = (\gamma'(t), \dots, \gamma^n(t))$ (боно визначене на
 $\gamma^{-1}(u) \ni t_0$). Для $t \in \gamma^{-1}(u)$ $(\psi \circ \gamma)(t) = (\psi \circ \varphi^{-1} \circ \varphi \circ \gamma)(t) =$
 $= (x^1(\gamma'(t), \dots, \gamma^n(t)), \dots, x^{n+q}(\gamma'(t), \dots, \gamma^n(t)))$, тоді
 $(\psi \circ \gamma)'(t_0) = \left(\frac{\partial x^1}{\partial u^i}(\gamma'(t_0), \dots, \gamma^n(t_0)) (\gamma^i)'(t_0), \dots, \frac{\partial x^{n+q}}{\partial u^i}(\gamma'(t_0), \dots, \gamma^n(t_0)) (\gamma^i)'(t_0) \right)$
 $= (\gamma^i)'(t_0) \psi_{u^i}(p) \in T_p(M, \psi)$

Вис. Перевіряючи, що вірне і обернене включення, маємо

$$T_p(M, \psi) = \{ (\psi \circ \gamma)'(t_0) \mid \gamma \in C^k((a, b), M) : \gamma(t_0) = p \}$$

Отже, дотичний підпростір — це множина всіх дотич-
 них векторів до кривих, що проходять через p у M .
 Вірно, адр. дот. підпростір — це об'єднання
 дотичних до цих кривих.

Нехай $v \in T_p(M, \tau)$. Розкладемо його по базису:

$$v = v^i \tau_{u^i}(p) = \tilde{v}^i \tau_{\tilde{u}^i}(p) \Leftrightarrow$$

~~З~~ співвідношень вище:

$$\Leftrightarrow \tilde{v}^i \frac{\partial u^j}{\partial \tilde{u}^i}(p) \tau_{u^j}(p)$$

(тут повинно бути $\tilde{\tau}(p)$, але ми спростили позначення)

Приймаючи коеф. при базисних векторах, отримуємо:

$$v^j = \frac{\partial u^j}{\partial \tilde{u}^i}(p) \tilde{v}^i \quad j = \overline{1, n}$$

$$\text{у ан-но: } \tilde{v}^j = \frac{\partial \tilde{u}^j}{\partial u^i}(p) v^i$$

Ми отримали правило (*). Це мотивує наше означення і демонструє, що можна встановити

ліній. ізоморфізм між $T_p M$ і $T_p(M, \tau)$ для будь-якого регулярного $u: M \rightarrow \mathbb{R}^{n+q}$: якщо (u, φ) - якась

карта в околі p з лок. коорд. $(u^1, \dots, u^n)$, і $v((u, \varphi)) = (v^1, \dots, v^n)$, то $v \mapsto v^i \tau_{u^i}(p)$.

Повернемося до загального випадку і розглянемо принцип дотичного вектора:

Есл. Нехай (ψ, φ) - карта в околі p з лок. коорд.

$(x^1, \dots, x^n)$. Позначимо $\forall i = \overline{1, n}$ через $\frac{\partial}{\partial x^i} \in T_p M$ вектор,

що ставить у відповідність карті (ψ, φ) набір

$(0, \dots, \underset{i}{1}, \dots, 0) \in \mathbb{R}^n$ (як ми зауважили, значення φ

будь-якій іншій карті знаходиться майже за допомогою (x)).

Реш. Якщо тепер $v \in T_p M$ і $v((\psi, \varphi)) = (v^1, \dots, v^n) =$

$= v^1(1, \dots, 0) + \dots + v^n(0, \dots, 1)$, то $v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i}$, у якого

$v^i \frac{\partial}{\partial x^i} = 0$, то, розглянувши значення цього вектора

в (ψ, φ) , отримавши $v^1 = \dots = v^n = 0$. Побудуємо $\{\frac{\partial}{\partial x^1}, \dots, \frac{\partial}{\partial x^n}\}$

повна і лін. незалежна в $T_p M$.

Соч. $\{\frac{\partial}{\partial x^1}, \dots, \frac{\partial}{\partial x^n}\}$ - базис $T_p M$. Зокрема, $\dim T_p M = n$.

Рем. $T_p(M, \varphi)$ векторы $\frac{\partial}{\partial x^i}$ образуют $\mathcal{U}_i(p)$.
def Похигносо функция $f \in C^k(M)$ и направленный вектор

$v \in T_p M$ (в точке p) задается

$$v(f) := v^i \frac{\partial f}{\partial x^i}(p) \in \mathbb{R}, \text{ где } \frac{\partial f}{\partial x^i}$$

где $(x^1, \dots, x^n)$ - локальные координаты карты (U, φ) , $p \in U$
 $v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i}$ (где мы считаем, что $v^i \Leftrightarrow v((U, \varphi)) = (v^1, \dots, v^n)$)

$$v^i \frac{\partial f}{\partial x^i}(p) := \frac{\partial (f \circ \varphi^{-1})}{\partial x^i}(\varphi(p)) \text{ - простое обозначение.}$$

Рм. Все означенные корректны, то есть не зависят от выбора карты в окрестности p .

Пусть $(\tilde{U}, \tilde{\varphi})$ - другая карта с локальными координатами $(\tilde{x}^1, \dots, \tilde{x}^n)$

$$\begin{aligned} v &= v^i \frac{\partial}{\partial \tilde{x}^i} \text{ тогда} \\ v^i \frac{\partial f}{\partial \tilde{x}^i}(p) &= [X] = v^j \frac{\partial \tilde{x}^i}{\partial x^j}(p) \frac{\partial f}{\partial \tilde{x}^i}(p) = \left[\begin{array}{l} \text{пересчет} \\ \text{обозначения} \end{array} \right] = \\ &= v^j \frac{\partial (\tilde{\varphi} \circ \varphi^{-1})}{\partial x^j}(\varphi(p)) \cdot \frac{\partial (f \circ \tilde{\varphi}^{-1})}{\partial \tilde{x}^i}(\tilde{\varphi}(p)) = \left[\begin{array}{l} \text{группа} \\ \text{композиции} \end{array} \right] = \\ &= v^j \frac{\partial (f \circ \tilde{\varphi}^{-1} \circ \tilde{\varphi} \circ \varphi^{-1})}{\partial x^j}(\varphi(p)) = v^j \frac{\partial f}{\partial x^j}(p) \quad \triangle \end{aligned}$$

Лем. Зокрема, $\frac{\partial}{\partial x^i}(f) = \delta^j_i \frac{\partial f}{\partial x^j}(p) = \frac{\partial f}{\partial x^i}(p)$.

Лем. $\forall v \in T_p M$ визначає відображення $C^k(M) \rightarrow \mathbb{R}$:

$f \mapsto v(f)$, що має наступні властивості:

1. Лінійність: $v(\lambda f + \mu g) = \lambda v(f) + \mu v(g)$;

2. Правило Лейбніца: $v(fg) = v(f) \cdot g(p) + f(p) \cdot v(g)$;

$\forall f, g \in C^k(M)$, $\lambda, \mu \in \mathbb{R}$. Це випливає з деф. і власт. частк. похідних.

Можна показати, що лінійне простором таких відображень $i T_p M$ є відповідність всеспрямоване природний ізоморфізм (тому ще говорять, що детермінант вектор-це диференціювання), див. нижче.

Ел. Якщо $M = \mathbb{R}^n$ або $M = U$ - відкрита підмножина $\mathbb{R}^n$, то $\forall p \in M$ у околі p існують глобальні координати $(x^1, \dots, x^n)$ простору і відп. базис $\{\frac{\partial}{\partial x^1}, \dots, \frac{\partial}{\partial x^n}\}$ $T_p M$. Тоді отождествлю $T_p M$ з $\mathbb{R}^n$: $v \in \frac{\partial}{\partial x^i} \Leftrightarrow (v^1, \dots, v^n)$.

def. Крива $\gamma \in C^k((a, b), M)$ — гладкая кривая в M ,
 $t_0 \in (a, b): \gamma(t_0) = p$. Тогда касательным вектором γ в
 t_0 зовутся

$$\gamma'(t_0) := (\gamma^i)'(t_0) \frac{\partial}{\partial x^i} \in T_p M,$$

где $(x^1, \dots, x^n)$ — локальные координаты некоторой карты (U, φ) , $p \in U$,
 $(\gamma^1, \dots, \gamma^n) := \varphi \circ \gamma : \gamma^{-1}(U) \rightarrow \mathbb{R}^n$ — локализация γ
 относительно φ . Если $\gamma'(t_0) \neq 0$, то γ невырождена в t_0 (и регулярна, а также является кривой).
л.з. Не очевидно корректно, можно не зависеть от выбора

карты в окрестности p .

Пусть $(\tilde{U}, \tilde{\varphi})$ — другая карта в окрестности p с локальными координатами

$$(\tilde{x}^1, \dots, \tilde{x}^n), \text{ и } (\tilde{\gamma}^1, \dots, \tilde{\gamma}^n) := \tilde{\varphi} \circ \gamma = \tilde{\varphi} \circ \varphi^{-1} \circ \varphi \circ \gamma. \text{ Тогда}$$

$$\forall i = \overline{1, n}$$

$$(\tilde{\gamma}^i)'(t_0) = \frac{\partial (\tilde{\varphi} \circ \varphi^{-1})^i}{\partial x^j} (\varphi(\gamma(t_0))) ((\varphi \circ \gamma)^j)'(t_0) = \frac{\partial \tilde{x}^i}{\partial x^j}(p) (\gamma^j)'(t_0)$$

можно $\gamma'(t_0): (U, \varphi) \mapsto ((\gamma^1)'(t_0), \dots, (\gamma^n)'(t_0))$ заданная

(x) и определяет элемент $T_p M$ с разложением по $\frac{\partial}{\partial x^i}$ зависит

Рем. Для $f \in C^k(M)$ (і задане лок. коорд. в околі $\gamma(t_0)=p$):

$$\gamma'(t_0)(f) = (\gamma \circ \bar{\gamma})'(t_0) \frac{\partial f}{\partial x^i}(\gamma(t_0)) = [\text{похідна композиції}] = \\ = ((f \circ \varphi^{-1}) \circ (\varphi \circ \gamma))'(t_0) = (f \circ \gamma)'(t_0) \quad (\text{тут } f \circ \gamma: (a,b) \rightarrow \mathbb{R})$$

Рн. $T_p M = \{ \gamma'(t_0) \mid \gamma \in C^k((a,b), M) : \gamma(t_0) = p \}$.

Рем. Для опису $T_p(M, \alpha)$ вище: вектору $\gamma'(t_0) \in T_p M$ відповідає $(\psi \circ \gamma)'(t_0) \in T_p(M, \alpha)$.

► Потім треба довести, що $\forall v \in T_p M$ має такий вигляд. Дійсно, нехай (ψ, φ) -карта в околі p з лок. коорд. $(x^1, \dots, x^n)$ і $v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i}$. Покладемо

$$\gamma(t) := \varphi^{-1}(x_0^1 + v^1 t, \dots, x_0^n + v^n t), \quad \boxed{\gamma \in C^k(\mathbb{R}, M)}$$

де $(x_0^1, \dots, x_0^n) = \varphi(p)$. Тоді $\gamma(0) = \varphi^{-1}(\varphi(p)) = p$, і $\gamma'(0) = v^i \frac{\partial}{\partial x^i} = v$ за означенням ($\gamma^i(t) = x_0^i + v^i t$). $\triangle$

Рем. Зокрема, $T_p M$ можна природним чином отождествити з множиною класів еквівалентності векторів

кривая, что проходят через p : мы ввасяемо $\gamma \sim \mu$, ажно $\gamma(t_0) = \mu(s_0) = p \quad \text{и} \quad \forall f \in C^k(M)$
 $(f \circ \gamma)'(t_0) = (f \circ \mu)'(s_0)$.

Тодто $\in$ 3 способи означення дотичного вектору через лок. координати, через дифференцирование $\dot{\gamma}$ через криві.

def. Нехай M, N - k -матри, $F \in C^k(M, N)$, $k \geq 1$.

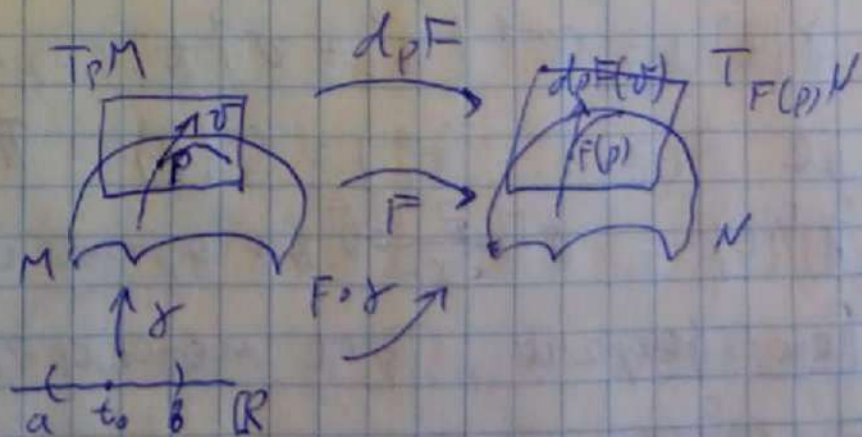
Для $p \in M$ дифференциал F у p $d_p F : T_p M \rightarrow T_{F(p)} N$ визначається наступним чином:

$\forall v \in T_p M$ нехай $v = \gamma'(t_0)$,
 де $\gamma \in C^k((a, b), M)$ з $\gamma(t_0) = p$.

Тоді

$$d_p F(v) := (F \circ \gamma)'(t_0)$$

Rem. γ існує в силу лем. Р4.

Лем. Нехай $(u, \varphi) \in (U, \Psi)$ - карта з $p \in u$, $F(p) \in V$

(зокрема, $p \in u \cap F^{-1}(V) \neq \emptyset$) з лок. коорд. $(x^1, \dots, x^m)$ і

$(y^1, \dots, y^n)$ відповідно, $\Psi \circ F \circ \varphi^{-1} = (F^1, \dots, F^n)$ - лок.

задача F . Нехай $v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i}$. За умовою маємо

$v^i = \overline{v^i}$, $v^i = (\gamma^i)'(t_0)$, де $(\gamma^1, \dots, \gamma^m) = \varphi \circ \gamma$ - лок. задача

γ . Можемо лок. задачу $F \circ \gamma$: $\Psi \circ F \circ \gamma = (\Psi \circ F \circ \varphi^{-1}) \circ (\varphi \circ \gamma)$,

тому

$$d_p F(v) = (F \circ \gamma)'(t_0) = ((F \circ \gamma)^a)'(t_0) \frac{\partial}{\partial y^a} = \frac{\partial F^a}{\partial x^i}(p) \cdot (\gamma^i)'(t_0) \frac{\partial}{\partial y^a} =$$

$$= \frac{\partial F^a}{\partial x^i}(p) v^i \frac{\partial}{\partial y^a} \quad \text{де}$$

$$\frac{\partial F^a}{\partial x^i}(p) := \frac{\partial (\Psi \circ F \circ \varphi^{-1})^a}{\partial x^i}(\varphi(p)), \quad \text{і змінюється від 1 до } m,$$

а a - від 1 до n . Помітимо, що цей вираз не залежить

від γ , а є інваріантним дєв. - від координат.

~~Між~~ Крім того, він лінійний по v^i . Тому:

Сог. $d_p F: T_p M \rightarrow T_{F(p)} N$ корректно определено, линейно
и узапасено $\left\{ \frac{\partial}{\partial x^1}, \dots, \frac{\partial}{\partial x^m} \right\} \mapsto \left\{ \frac{\partial}{\partial y^1}, \dots, \frac{\partial}{\partial y^n} \right\}$ этих пространств
имеет матрицу $\left(\frac{\partial F^a}{\partial x^i}(p) \right)_{\substack{a=1, \dots, n \\ i=1, \dots, m}}$ (м-ая строка мен.
задания F).

Лем. Топ. с означенным дифференциалом вогнуто. $\text{img} -$
многообразие $\mathbb{R}^m$ в $\mathbb{R}^n$ (при этом для $U \subset \mathbb{R}^m$ $T_p U \cong \mathbb{R}^m$).

Лем. (правило дифференцирования композиции, лангранжево правило)
Для $F \in C^k(M, N)$, $G \in C^k(L, M)$, $\forall p \in L$

$$d_p (F \circ G) = d_{G(p)} F \circ d_p G.$$

► $\forall v \in T_p L: v = \gamma'(t_0)$, $\gamma \in C^k((a, b), L)$, $\gamma(t_0) = p$:

$$\begin{aligned} (d_p (F \circ G))(v) &= ((F \circ G) \circ \gamma)'(t_0) = (F \circ (G \circ \gamma))'(t_0) = \\ &= (d_{(G \circ \gamma)(t_0)} F)((G \circ \gamma)'(t_0)) = (d_{G(p)} F)(d_p G(v)) \quad \triangle \end{aligned}$$

Ex. 1. Дад крива $\gamma \in C^k((a,b), M)$ и $t_0 \in (a,b)$:

$$d_{t_0} \gamma: T_{t_0}(a,b) \rightarrow T_{\gamma(t_0)} M$$

$\downarrow \uparrow$
 $\mathbb{R}$

Термин γ елих простором омономорфизмо з $\mathbb{R}$ на M .

$$v \leftrightarrow v \frac{\partial}{\partial t} = \mu'(0), \text{ где } \mu(t) = t_0 + vt, \mu(0) = t_0.$$

$$\text{Тако } d_{t_0} \gamma(v) = (\gamma \circ \mu)'(0) = v \gamma'(t_0).$$

2. Дад q -гиз $f \in C^k(M)$, $p \in M$:

$$d_p f: T_p M \rightarrow T_{f(p)} \mathbb{R}$$

$\downarrow \uparrow$
 $\mathbb{R}$

Термин f глуми простором омономорфизмо з $\mathbb{R}$. В сврх инваријанци мога $d_p f \in T_p M^*$ - лн. функционал на $T_p M$.

$$\text{Локално гда } v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i} \text{ мога } d_p f(v) = v^i \frac{\partial f}{\partial x^i}(p) = v(f).$$

3. Дад к-л: $M \rightarrow \mathbb{R}^N$, $p \in M$ зновы омономорфизмо:

$$d_p \psi: T_p M \rightarrow T_{\psi(p)} \mathbb{R}^N \leftrightarrow \mathbb{R}^N$$

Для лн. коорг. $(u^1, \dots, u^n)$ в ескі P моги $\forall i=1, n$

$$d_P \psi \left(\frac{\partial}{\partial u^i} \right) = \frac{\partial x^a}{\partial u^i} (P) \frac{\partial}{\partial x^a} = \psi_{u^i} (P) \quad (\text{при стандартній})$$

ψ позначеннях, що ми вважали вище. Тут все недов'язково $N \geq n$ і недов'язково виконується умова регулярності, але в дугі-ахому разі

$$d_P \psi (T_P M) = \text{span} \{ \psi_{u^i} (P) \}_{i=1}^n.$$

Але не умова регулярності виконується, то отже дугі $T_P(M, \psi)$ і $d_P \psi: T_P M \rightarrow T_P(M, \psi)$ — лн. ізоморфізм, що встановлює описану вище відповідність. Зокрема, згідно з означенням, $\forall \gamma \in C^1((a, b), M)$ з $P = \gamma(t_0)$

$$d_P \psi (\gamma'(t_0)) = (\psi \circ \gamma)'(t_0).$$

Отже, $\forall T_P(M, \psi)$ для закрива $\psi: M \rightarrow \mathbb{R}^{n+q}$ — це ізоморфізм образи "абстрактного" дотичного простору $T_P M$.

Рем. Нехай (u, φ) - якась карта в околі $p \in M$ (тобто $p \in u$) з лок. коорд. $(x^1, \dots, x^n)$. Зокрема, $x^i \in C^k(u)$ - ф-ції на u , і-та. Їх можна диференціювати так само, як і ф-ції на M у напрямках векторів $v \in T_p M$, а також знаходити диференціал (взагалі $\forall$ відкр. $V \subset M \forall p \in V \exists$ канонічний ізоморфізм між $T_p V \subset T_p M$, бо карти M в околі p відновлюють карти V - Впр.). Для фіксованої точки далі позначатимемо $dx^i := d_p x^i \in T_p^* u \simeq T_p^* M$, $i = \overline{1, n}$. Зокрема, $\forall i, j = \overline{1, n} \quad dx^i \left(\frac{\partial}{\partial x^j} \right) = \frac{\partial}{\partial x^j} (x^i) = \frac{\partial x^i}{\partial x^j} (p) = \delta_j^i$.

Сол. $\{dx^1, \dots, dx^n\}$ - це базис $T_p^* M$, дуальний до базису $\left\{ \frac{\partial}{\partial x^1}, \dots, \frac{\partial}{\partial x^n} \right\}$ $T_p M$.

Рем. Зокрема, $\forall f \in C^k(M)$, $v \in T_p M$ якщо $v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i}$:

$$d_p f(v) = v(f) = \frac{\partial f}{\partial x^i}(p) v^i = \frac{\partial f}{\partial x^i}(p) dx^i(v),$$

$$\text{бо } dx^i(v) = dx^i \left(v^j \frac{\partial}{\partial x^j} \right) = v^j dx^i \left(\frac{\partial}{\partial x^j} \right) = v^j \delta_j^i = v^i. \text{ Тому}$$

$$d_p f = \frac{\partial f}{\partial x^i}(p) dx^i - \text{розкладена } d_p f \text{ за цим базисом.}$$

Дотимли вектори як диференціювання

M - k -м. мношвид, $k \geq 1$, $\dim M = n$.

def (2) Дотимлими векторами (го) M у точці $p \in M$ зветься лінійне відображення (функціонал)

$v: C^k(M) \rightarrow \mathbb{R}$, що задов. правило Лейбніца:

$$v(fg) = v(f) \cdot g(p) + f(p) \cdot v(g) \quad \forall f, g \in C^k(M).$$

При цьому $v(f)$ зветься похідною f за v (у напрямку v).

Рем. Нагадаємо, що лінійність (тобто те, що $v \in C^k(M)^*$ - лін. функціонал) означає, що

$$v(\lambda f + \mu g) = \lambda v(f) + \mu v(g) \quad \forall f, g \in C^k(M), \lambda, \mu \in \mathbb{R}.$$

На $C^k(M)^*$ $\exists$ лінійна структура: $\forall v, w \in C^k(M)^*$,

$\lambda, \mu \in \mathbb{R}, f \in C^k(M) \quad (\lambda v + \mu w)(f) := \lambda v(f) + \mu w(f)$

задає $\lambda v + \mu w \in C^k(M)^*$ (Впр.), причому правило л.

зберігається: якщо тут v, w - дов. в-ри M у P , то

$\forall f, g \in C^k(M)$

$$\begin{aligned} (\lambda v + \mu w)(fg) &= \lambda v(fg) + \mu w(fg) = \lambda v(f) \cdot g(P) + \lambda f(P) \cdot v(g) + \\ &+ \mu w(f) \cdot g(P) + \mu f(P) \cdot w(g) = (\lambda v + \mu w)(f) g(P) + f(P) \cdot (\lambda v + \mu w)(g). \end{aligned}$$

Соч. Множина довільних векторів M у P утворює векторний підпростір у $C^k(M)^*$.

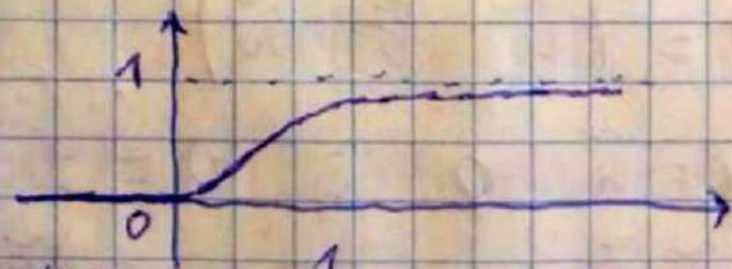
def. (2). Вект. пр-р довільних векторів M у P зветься довільним простором (до) M у P і позначається $Tr M$.

Рл. $\forall P \in M \quad \forall$ довільн. $U \ni P \quad \exists$ відкриті $V, W : P \in W, \overline{W} \subset V$
 $\overline{V} \subset U$ і $\exists \varphi \in C^k(M) : \varphi(M) = [0, 1], \varphi(q) = 0 \Leftrightarrow q \in M \setminus V$ та

$$\varphi(q) = 1 \Leftrightarrow p \in \overline{W}$$

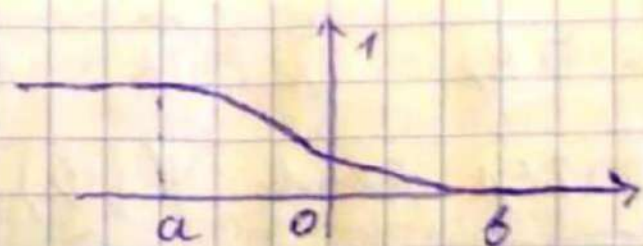
Реш. Це РЧ. Вірно і при $k=0$. Також φ -ці φ інаше з'являть
мажорити φ -ці Грисона, то це φ -ці Грисона парі
замкнених множин $\overline{W}$, $M \setminus V$ у загальноположіннєвій секції.

▷ Попробуем 3 функции
 $\alpha(t) := \begin{cases} e^{-\frac{1}{t}}, & t > 0 \\ 0, & t \leq 0 \end{cases}$

Основной $\forall k \in \mathbb{Z}_+$ покажем $(e^{-\frac{1}{t}})^{(k)} = e^{-\frac{1}{t}} p_k(\frac{1}{t}) \xrightarrow{t \rightarrow +0} 0$ (где p_k - некоторый полином), $\alpha \in C^\infty(\mathbb{R})$. Кроме того, $\alpha(+\infty) = 1 - 0$.
Для $a < b \in \mathbb{R}$ введем

$$\beta_{a,b}(t) := \frac{\lambda(b-t)}{\lambda(b-t) + \lambda(t-a)}$$

3 властивостей λ :

$\beta \in C^\infty(\mathbb{R})$, $\beta(\mathbb{R}) = [0, 1]$, $\beta(t) = 0 \Leftrightarrow t \geq b$, $\beta(t) = 1 \Leftrightarrow t \leq a$.

Отже, дані $p \in U \ni p$. Нехай $(\tilde{U}, \psi)$ - карта M з $p \in \tilde{U}$.

Тоді $\psi(\tilde{U} \cap U)$ - відкр. окіл $\psi(p)$ у $\mathbb{R}^n \Rightarrow \exists \epsilon > 0 : B_\epsilon(\psi(p)) \subset \psi(\tilde{U} \cap U)$ (евклідова куля, як завжди, $n = \dim M$).

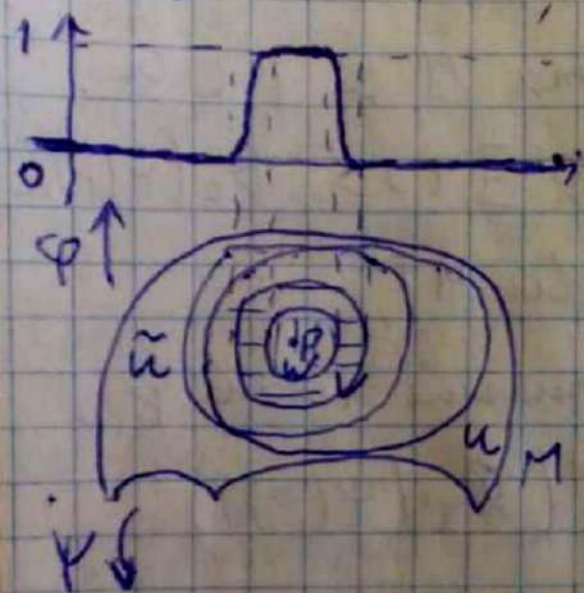
Позначимо $\tilde{B}_\epsilon(p) := \psi^{-1}(B_\epsilon(\psi(p)))$ - відкритий окіл p ,
 $\tilde{B}_{\epsilon'}(p) \subset U \cap \tilde{U} \quad \forall \epsilon' \in (0, \epsilon]$; $\tilde{D}_\epsilon(p) := \psi^{-1}(D_\epsilon(\psi(p)))$.

Оскільки $D_\epsilon(\psi(p))$ - компакт в $\mathbb{R}^n$; ψ - гомео-зм.,
 $\tilde{D}_\epsilon(p)$ - компакт (у індукованій топ. $\tilde{U}$, а отже і у M),

в силу хаусдорфовості, $\tilde{D}_\epsilon(p)$ - замкнена, тому
 $\tilde{B}_\epsilon(p) \subset \tilde{D}_\epsilon(p)$ (бо, звичайно, $\tilde{B}_\epsilon(p) \subset \tilde{D}_\epsilon(p)$).

Доведено обернене включення: $\forall q \in \bullet \tilde{D}_\epsilon(p)$ і

$\forall$ вікр. $\tilde{u} \ni q$ $\tilde{u} \cap \tilde{u}$ - вікр. олії q , тому
 $\Psi(\tilde{u} \cap \tilde{u})$ - вікр. олії $\Psi(q) \in \mathcal{D}_\psi(\Psi(P))$ у $\mathbb{R}^n$. Оскільки
 $\mathcal{D}_\psi(\Psi(P)) = \overline{B_\psi(\Psi(P))}$, $\Psi(\tilde{u} \cap \tilde{u}) \cap B_\psi(\Psi(P)) \neq \emptyset$, за сто-
 совності Ψ^{-1} , отримуємо $\tilde{u} \cap \tilde{u} \cap \tilde{B}_\psi(P) \neq \emptyset$. Оскільки
 $\tilde{u} \cap \tilde{B}_\psi(P)$

$\tilde{u}$ - довільний вікр. олії q , де і означає
 $q \in \tilde{B}_\psi(P)$.

Отже, $\forall u' \in \mathcal{U}$ $\tilde{\mathcal{D}}_{u'}(P) = \tilde{B}_{u'}(P) \subset \tilde{B}_\psi(P) \subset \tilde{u} \cap \tilde{u}$.

Поклинемо:

$$W := \tilde{B}_{\frac{\psi}{3}}(P), \quad V := \tilde{B}_{\frac{2\psi}{3}}(P).$$

За побудовою, вони вікриті, $P \in W$ і
 $\overline{W} = \tilde{\mathcal{D}}_{\frac{\psi}{3}}(P) \subset \tilde{B}_{\frac{2\psi}{3}}(P) = V$, $\overline{V} = \tilde{\mathcal{D}}_{\frac{2\psi}{3}}(P) \subset \tilde{u}$.

Нарешті, побудуємо $\varphi: M \rightarrow \mathbb{R}$:

$$\varphi(q) := \begin{cases} \beta_{\frac{\psi}{3}, \frac{2\psi}{3}}(|\Psi(q) - \Psi(P)|), & q \in \tilde{u}; \\ 0, & q \notin \tilde{u} \end{cases}$$

$\nwarrow$ 1.1 - свм. норма

Оскільки $\tilde{U} \subset M \setminus \bar{V}$ утворюють відкр. покриття M ,
 φ k -магма на $\tilde{U}$ (бо ψ - k -магний функто-р, а β і
 $|\cdot|$ - ∞ -магні) і $\varphi = 0$ на $M \setminus \bar{V}$ за побудовою - то макс.
 магності k , φ неперервна і k -магма на M (бо це
 локальні властивості). З властивостей β випливає, що
 $\varphi(M) = [0, 1]$, $\varphi = 1$ в точності на $\tilde{\Phi}_{\frac{1}{3}}(P) = \bar{U}$ і $= 0$ в
 точності на $M \setminus \tilde{B}_{\frac{2}{3}}(P) = M \setminus V$. $\triangle$

Рл. 1. (локальність диференціювання). Нехай $f, g \in C^k(M)$,
 U відкр. і $f|_U = g|_U$. Тоді $\forall p \in U \forall v \in T_p M \quad v(f) = v(g)$.

► Застосуємо до $p \in U$ попереднє Рл. і отримавши
 V, W, φ як у теоремі. Тоді φ -ція $h := \varphi(f - g) = 0$, бо
 $f - g = 0$ на U і $\varphi = 0$ на $M \setminus U$. В силу лінійності,

$$0 = v(h) \stackrel{\substack{\uparrow \\ \text{(правило Лейбніса)}}}{=} v(\varphi) \cdot \underbrace{(f(p) - g(p))}_0 + \underbrace{\varphi(p)}_1 \cdot (v(f) - v(g)) \Rightarrow v(f) = v(g) \quad \triangle$$

Рем. $\sigma(f) = 0$ не тільки для $f = 0$ (за лінійністю), а й для $\forall$ постійної σ -ф-ції $f = C \in \mathbb{R}$. Дійсно, для $f = g = 1$ за пр. 1. $\sigma(1) = \sigma(1 \cdot 1) = \sigma(1) \cdot 1 + 1 \cdot \sigma(1) = 2\sigma(1) \Rightarrow \sigma(1) = 0 \Rightarrow$
 $\Rightarrow$ [лінійність] $\Rightarrow \sigma(C) = C \sigma(1) = 0$.

Рл. 2. Нехай U -відкр., $f \in C^k(U)$. Тоді $\forall p \in U \exists \bar{f} \in C^k(M)$ і відкр. $W \subset U : p \in W$ і $f|_W = \bar{f}|_W$.

▷ Знову застосуємо Рл. до U і p , візьмемо V, W та φ згідно.

Покладемо
$$\bar{f}(q) := \begin{cases} \varphi(q) f(q), & q \in U \\ 0, & q \notin U \end{cases}$$

Помітимо, що $\varphi = 0 \Rightarrow \varphi f = 0$ на $U \setminus V$, зокрема на відкритій $U \setminus \bar{V}$. Оск. $\{U, M \setminus \bar{V}\}$ - відкр. покриття M , φf і 0 неперервні на цих множинах відносно та рівні на $U \cap (M \setminus \bar{V}) = U \setminus \bar{V}$,

$\bar{f}$ коректно визначена і неперервна: $\bar{f} \in C(M)$ (Впр.) Більше того, оск. $\varphi f, 0 \leq k$ -м. на $\text{figr. } U, M \setminus \bar{V}$ figr. , $\bar{f} \in C^k(M)$, то магість - локальна властивість. При $q \in W$ $\varphi(q) = 1 \Rightarrow \bar{f}(q) = f(q)$ $\triangle$

Рем. Подімо для f φ -ція $\bar{f} \in C^k$ "частковий продовження" на M : вона $= f$ на U , локально, деяким $W \subset U$ $\bar{f}$ області figr. Показано для $v \in \text{Tr} M$ $v(f) := v(\bar{f})$. В силу л. 1., $v(f)$ не залежить від вибору (часткового) продовження $\bar{f}$. При цьому $v: f \in C^k(U) \mapsto v(f)$ задов. def (2), тобто це k -м $\text{Tr} U$, що відповідає $v \in \text{Tr} M$ (Впр.) і навпаки: для $v \in \text{Tr} U$ і $f \in C^k(M)$ покладено $v(f) := v(f|_U)$, де $f|_U \in C^k(U)$. Ця відповідність figr. та лінійна (Впр.).

Соч. $\exists$ природний (канонічний) лін. ізоморфізм між $T_p M$ і $T_p U$ $\forall p \in M$ та відкр. $U \ni p$.

Еск. 2. Для кожної $p \in M$, (U, φ) -карта з $U \ni p$ і лок. коорд. $(x^1, \dots, x^n)$ для $f \in C^k(M)$, $i = \overline{1, n}$ покладемо $\frac{\partial}{\partial x^i} (f) := \frac{\partial f}{\partial x^i} (p)$ (тобто $\frac{\partial (f \circ \varphi^{-1})}{\partial x^i} (\varphi(p))$). Тоді $\frac{\partial}{\partial x^i} \in T_p M$ в силу властивостей частинних похідних.

Рз. 3. $\forall p \in M$, карти (U, φ) з $U \ni p$ і лок. коорд. $(x^1, \dots, x^n)$ та $v \in T_p M \exists!$ $(v^1, \dots, v^n) \in \mathbb{R}^n$: $v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i}$.

Д. Якщо відомо, що $v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i}$, то $\forall j = \overline{1, n}$ $v(x^j) = v^i \frac{\partial x^j}{\partial x^i} (p) = v^i \delta^j_i = v^j$ однозначно визначає $v^1, \dots, v^n$ (тут використали Соч. вище, ототожнюючи $T_p M$ і $T_p U$).

З. Покладемо тепер $v^i := v(x^i)$, $i = \overline{1, n}$ (знову ототожнюючи $T_p M$ і $T_p U$).

Лем. (Агмар) $\forall f \in C^k(M) \exists f_1, \dots, f_n \in C^{k-1}(U)$:

$$f|_U = f(p) + f_i \cdot (x^i - x_0^i),$$

де $(x_0^1, \dots, x_0^n) = \varphi(p)$ - координати точки p .

$\Rightarrow \forall (x^1, \dots, x^n) \in \mathbb{R}^n$

$$(f \circ \varphi^{-1})(x^1, \dots, x^n) - \underbrace{(f \circ \varphi^{-1})(x_0^1, \dots, x_0^n)}_{f(p)} = \int_0^1 \frac{d}{dt} \left((f \circ \varphi^{-1})(tx^1 + (1-t)x_0^1, \dots, tx^n + (1-t)x_0^n) \right) dt = (x^i - x_0^i) \int_0^1 \frac{\partial (f \circ \varphi^{-1})}{\partial x^i} (\dots) dt. \text{ Покладемо}$$

для $i = \overline{1, n}$ $f_i(q) := \int_0^1 \frac{\partial (f \circ \varphi^{-1})}{\partial x^i} (t\varphi(q) + (1-t)\varphi(p)) dt, q \in U$,
отримасмо потрібне (Впр. $f_i \in C^{k-1}(U) \forall i$). Лем.

Застосуємо цю Лем. (враховуючи отождествлення $T_p M$ і $T_p U$):

$$\nu(f) = \nu(f|_U) = [\underline{\text{det. (2.1)}}] = \underbrace{\nu(f(p))}_{\text{до } f(p) \in \mathbb{R}\text{-конст.}} + \nu(f_i) \cdot \underbrace{(x^i(p) - x_0^i)}_{\text{до конст.}} + f_i(p).$$

$\cdot (\underbrace{\nu(x^i)}_{\text{до конст.}} - \underbrace{\nu(x_0^i)}_{\text{до конст.}}) = \nu^i f_i(p)$. Оскільки $f_i - (k-1)$ -л., для цього
доведення формально потрібно $k \geq 2$. Впр. що буде при $k=1$?

Зокрема, при $v = \frac{\partial}{\partial x^{\bar{j}}}$, $\bar{j} = \overline{1, n}$:

$$\frac{\partial}{\partial x^{\bar{j}}} (f) = \frac{\partial}{\partial x^{\bar{j}}} (x^{\bar{i}}) f_{\bar{i}}(p) = \delta_{\bar{j}}^{\bar{i}} f_{\bar{i}}(p) = f_{\bar{j}}(p), \text{ тобто у зм. вим.}$$

$$v(f) = v^{\bar{i}} \frac{\partial}{\partial x^{\bar{i}}} (f) \quad \forall f \Rightarrow v = v^{\bar{i}} \frac{\partial}{\partial x^{\bar{i}}}. \quad \triangle$$

Соч. $\forall$ лок. коорд. $(x^1, \dots, x^n)$ в околі p $\left\{ \frac{\partial}{\partial x^1}, \dots, \frac{\partial}{\partial x^n} \right\}$ - базис $T_p M$. Зокрема, $\dim T_p M = n = \dim M$.

Вп. 4. Нехай $p \in M$, $p \in U \cap \tilde{U}$, де (U, φ) , $(\tilde{U}, \tilde{\varphi})$ - карти з лок. коорд. $(x^1, \dots, x^n)$ і $(\tilde{x}^1, \dots, \tilde{x}^n)$ вим., $v \in T_p M$ - дов. в. і $v = v^{\bar{i}} \frac{\partial}{\partial x^{\bar{i}}} = \tilde{v}^{\tilde{i}} \frac{\partial}{\partial \tilde{x}^{\tilde{i}}}$ - його координатний розкладення за вим. базисами. Тоді

$$\tilde{v}^{\tilde{i}} = \frac{\partial \tilde{x}^{\tilde{i}}}{\partial x^{\bar{j}}} (p) v^{\bar{j}} \quad \forall \bar{i} = \overline{1, n} \quad (*)$$

де, як і раніше, $\frac{\partial \tilde{x}^{\tilde{i}}}{\partial x^{\bar{j}}} (p) = \frac{\partial (\tilde{\varphi} \circ \varphi^{-1})^{\tilde{i}}}{\partial x^{\bar{j}}} (\varphi(p))$ - частк. пох. коорд. φ -їм віднош. переносу.

► За гомеоморфізм Рч. 3., $\forall i = \overline{1, n}$
 $\tilde{v}^i = v(\tilde{x}^i) = v^j \frac{\partial}{\partial x^j}(\tilde{x}^i) = v^j \frac{\partial \tilde{x}^i}{\partial x^j}(p)$

(тут ототожнюємо $T_p M, T_p U \leftarrow T_p \tilde{U}$). $\triangle$

Лем. Ан-но або як наслідок (Вопр.): $\frac{\partial}{\partial \tilde{x}^i} = \frac{\partial x^j}{\partial \tilde{x}^i}(p) \frac{\partial}{\partial x^j}, i = \overline{1, n}$.

Сол. Означення дотичних вектора і простору def(z),
 з цього розгляду і дане нарисе def еквівалентні, маємо
 $\exists$ призначити лін. ізоморфізм

$T_p M$ (у сенсі def(z)) $\leftrightarrow T_p M$ (у сенсі def, маємо вибір.
 $\{ \text{карти в околі } p \} \rightarrow \mathbb{R}^n$,
 що задов. (*)).

► Дійсно, $\forall v \in T_p M$ у сенсі def(z) (маємо диференціювання)
 і карти (U, φ) з $U \ni p$ і лок. коорд. $(x^1, \dots, x^n)$ розглянемо
 $v = v^i \frac{\partial}{\partial x^i}$ (Рч. 3.) і покладемо $v((U, \varphi)) := (v^1, \dots, v^n)$.

В силу Р.4., при переходе до иной карты в ок. (*),
 можно однозначно $v \in T_p M$ и сенси диф. γ наложить,
 $\forall v \in T_p M$ и сенси диф. гиперопределенная $v: C^k(M) \rightarrow \mathbb{R}$;
 $f \mapsto v(f)$ и сенси равномерно диф. загов. диф. (2). При этом
 актуально $v((u, \varphi)) = (v^1, \dots, v^n)$ для карты в окрестности p с лок. коорд.
 $(x^1, \dots, x^n)$, то $\forall i = \overline{1, n}$ $v(x^i) = v^j \frac{\partial x^i}{\partial x^j} (p) = v^j \delta^i_j = v^i$,
 можно также визуализировать — одержана до равномерно

Рем. $\frac{\partial}{\partial x^i}$ могут визуализировать равномерно подготовлено (Р.4)
Рем. Равномерно актуально визуализировать, что визуализировать $\gamma \in C^k([a, b], M)$,
 $t_0 \in (a, b)$ вектор $\gamma'(t_0) \in T_p M$ где γ сенси диф. (2) визуализировать.
 $\gamma'(t_0): C^k(M) \rightarrow \mathbb{R}: f \mapsto (f \circ \gamma)'(t_0)$.
 Звучит, что можно визуализировать за диф. $\gamma'(t_0)$ и сенси

def. (2). , Безпосередньо перевіривши вимогання умов (Впр.),
і так само маємо $T_p M = \{ \gamma'(t_0) \mid \gamma \in C^k((a, b), M) : \gamma(t_0) = p \}$.

Впр. Аналогічно до попереднього Соч. показати еквіва-
лентність між раніше запропонованим третім означен-
ням вектора

(def. (3). Будемо називати ^{м.}криві $\gamma \in C^k((a, b), M)$ і $\mu \in C^k((c, d), M)$ еквівалентними у $p \in M$, якщо $\exists t_0 \in (a, b)$, $s_0 \in (c, d)$ такі, що $\gamma(t_0) = \mu(s_0) = p$ і $\forall f \in C^k(M)$
 $(f \circ \gamma)'(t_0) = (f \circ \mu)'(s_0)$. Клас екв-нті ^{м.}кривих у p
назвемо тангентним вектором M у p .)

і def. (2). :

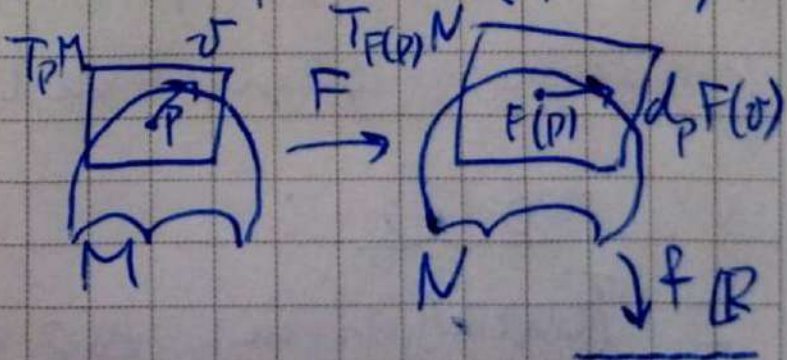
1. Показати, що це дійсно впр. екв-нті.

2. Ввести на множині класів єв-ті структуру вект. простору.
3. Побудувати природний лім. із-м між цим пр-ком і $T_p M$ у сенсі def. (2).

Впр. Побудувати природний лім. із-м між просторами $T_{(p,q)} M \times N : T_p M \oplus T_q N \quad \forall (p,q) \in M \times N$ (у сенсі будь-якого з означень).

def. (2). Нехай M, N - k -м. многовиди, $F \in C^k(M, N)$ ($k \geq 1$). Диференціалом F у $p \in M$ зветься $d_p F : T_p M \rightarrow T_{F(p)} N : v \mapsto (d_p F(v) : f \mapsto v(f \circ F))$.

Рем. Нумо $f \in C^k(N) \Rightarrow f \circ F \in C^k(M)$, тому $d_p F(v) : C^k(N) \rightarrow \mathbb{R}$ коректно визначене.

Визн. Керівництвом визначено, що $d_p F(v) \in T_{F(p)} N$
у сенсі def. (2), можна лінійне й задоволює праву
лейбніца, і що $d_p F: T_p M \rightarrow T_{F(p)} N$ лінійне.

Це також викликає зі встановленого раніше і на-
ступного спостереження:

Роз. Представимо $v \in T_p M$ як дотичний до кривої:
 $v = \gamma'(t_0)$, $\gamma \in C^k(a, b, M)$, $\gamma(t_0) = p$. Тоді $\forall f \in C^k(N)$
 $d_p F(v)(f) = v(f \circ F) = \gamma'(t_0)(f \circ F) = ((f \circ F) \circ \gamma)'(t_0) =$
 $= (f \circ (F \circ \gamma))'(t_0) = (F \circ \gamma)'(t_0)(f)$, тобто $d_p F(v) = (F \circ \gamma)'(t_0)$.

Спр. def. (2) збігається з раніше даним def. функціо-
нала $d_p F$, якщо ототожнити $T_p M$ і $T_{F(p)} N$ у
сенсі def. (2) і раніше def. в даній нотат. Спр.

(Більше точно, диференціали в сенсах цього вфос означають
комутують з ізоморфізмами з понер. Сон.

Впр. Записати і показати це точно.)

Рем. Звідси не отримуюємо і запис $d_p F$ у лок. Записках.

Впр. Довести ланцюгове правило $d_p(F \circ G) = d_{G(p)} F \circ d_p G$
для $G \in C^k(M, N)$, $F \in C^k(N, L)$, $p \in M$, використовуючи def. (2).

Рем. $d_p F$ це означають $(F_*)_p$, dF_p , $\mathbb{Q}F_p$, ...

Впр. Чи може диференціали кривої $\gamma \in C^k(a, b, M)$:
функції $f \in C^k(M) = C^k(M, \mathbb{R})$ з точни зору def. (2)?